

SIONULU ROMANESCU

fóia besericésca, literaria si scolastica.

Vien'a,

1. Octobre
1867.

Sionulu rom. ese de dóue ori pre luna, in l. si 15. a lunei, cuprindendu o cóla si diumetate. Pretiulu pre unu anu e 4 fl. v. a., pre diumetate de anu 2 fl. v. a. Pentru tiere afara de Austri'a se mai adauge portulu postalu.

N^o
19

Prenumerarea se face la redactiune in seminariulu gr. c. centralu din Vien'a (Schönlaterngasse Nr. 10), si la p. t. domnii corespundinti. Tóte epistolele sunt de a se tramite la redactiune francate. Corespundintiele nepublicate se voru arde. Scrisori anonime nu se primescu.

Anulu

III.

CUPRINSULU: Despre casatoria in generalu, si in specialu despre adulteriu ca impedimentu de casatoria, dupa vechiele institutiuni ale besericeii orientali catolice. — Galileu Galilei si condemnarea sistemului kopernikanu din partea Romei (finea). — Crucea lui Christosu (finea). — Participarea lumeniloru la afacerile besericesci. — Societatea academica romana. — Statutele Societatii academice romane. — Corespundintia: Jebeliu (parastasu pentru repausatulu p. metropolitu alu Albei-Iulie). — Ochire prin lumea politica. — Varietati.

Despre casatoria in generalu, si in specialu

despre adulteriu ca impedimentu de casatoria, dupa vechiele institutiuni ale besericeii orientali catolice.

Beseric'a crestina orientala din inceputulu seu casatori'a crestiniloru legitima o a consideratu ca unu institutu ddiescu, ronduitu pentru impromutatulu ajutoriu alu casatoritoru, pentru procrearea si buna crescerea fiiloru, pentru incungiuarea curviei, pentru perfectiunarea si fericirea casatoritoru si pentru mai bun'a stare a societatei umane. Astfeliu considerandu vechi'a beserice crestina orientala casatori'a crestiniloru facuta dupa legea lui Ddieu prescrisa de mam'a beserica, ea ca si beseric'a crestina apusana si-a tienutu de cea mai santa detoria a lucrá cu conscientiositate intr'acolo, ca legatur'a casatori'eii legali se fia stavera, curata si santa; pentrucá pastrandu-se estmodu santienia casatori'eii crestinesci, aceea se produca fi buni, credintiosi besericeii si statulu civilu, si astfeliu casatoriti se-si ajunga scopulu celu santu si salutariu, pentru carele Ddieu Domnulu ceriului si alu pamentulu a instituitu statulu casatoriulu cu bine cuventare dieésca.

Spre a implini acést'a frumósa, inalta si santa detoria, precumu se scie din istori'a cea adeverata a besericeii, beseric'a crestina neintreruptu a invetiatu, cumca casatori'a facuta dupa institutiunile besericesci crestine trebue se fia insocire stavera nederimavera. In privinti'a acestei invetiature pentru intemeierea adeverulu beserice'a s'a provocatu la sant'a Scriptura inspirata de Spiritulu s., si anume la Mateu evangelistulu, carele in evangeli'a sa la cap. 19 v. 4—6 scrie despre legatur'a casatoriiale aceste: „Nu ati cetitu, cà cine a facutu pre omu din inceputu, barbatu si muiere i-a facutu? Deaceea omulu va lasá pe tata-seu si pe muma-sa, si se va lipi de muierea sa, si voru fi amendoi unu trupu; si asia acumu nu suntu doi, ci unu trupu; ce dara Ddieu a impreunatu, omulu se nu desparta“; — la Marcu evang., carele in evangeli'a sa la c. 10 v. 6—9 asemenea vorbesce ca si Mateu evang.; — si la Paulu apostolulu, carele despre legatur'a casatori'eii legali in I. epist. càtra Corint. c. 7 v. 10 asia scrie: „Acelor'a, cari suntu casatoriti, demandu nu eu, ci Domnulu, ca muierea se nu se desparta de barbatulu seu;“ asísiderea si càtra Efes. c. 5 v. 31.

Beseric'a orientala catolica pentru tienerea credintiei impromutate, pentru inflorirea moralitatei intre ca-

satoriti si pentru sustienerea pazei casnice intre ei, a impusu casatoritoru, ca se se iubésca unulu pre altulu si muierea se asculte de barbatu, dupacumu prescrie si Paulu apost., carele in epist. càtr. Efes. c. 5 díce: „Barbatiloru, iubiti-ve muierele, precumu si Christosu beseric'a; cine si-iubesce muierea sa, pe sine se iubesce; cà nimene vreodata nu si-a uritu trupulu seu, ci-lu nutresce si-lu iubesce, ca si Christosu beseric'a.“ „Muieri, supuneti-ve barbatiloru vostri, cumu se cuvine in Domnulu.“ (Colos. c. 3.) „Si muierea se se téma de barbatu.“ (Efes.)

Si ca se impiedece despartirile cele arbitrare de casatoria, cari despartiri amenintiáu moralitatea, deschideau campu largu spre adulterie si impiedecáu in mare mesura ajungerea scopulu casatori'eii sub imperatii Romaniloru pagani, beseric'a crestina orient. cat. a intrebuintiatu tóte mediele necesarie si posivere, provocandu-se la sant'a Scriptura a Testamentulu nou, carea opresce despartirile ilegali de casatoria, precumu si casatoriirea adulteriloru, in sensulu normeii asiediate in evangeli'a lui Mateu evang., carele la c. 5 v. 32 díce: „Si eu dícu voue, cà cine si-va dimite muierea fara de cuventu de curvia, o face pre aceea se curvésca; si cine iea muiere dimisa, acel'a curvesce“; — ear Marcu evangelistulu la c. 10 v. 11—12 scrie aceste: „Cine si-dimite muierea si iea alt'a, acel'a curvesce; si déca muierea si-va dimite pe barbatulu seu si se va maritá dupa altulu, curvesce;“ — Luc'a evangelistulu la c. 16 v. 18 graesce: „Déca cinev'a si-dimite muierea si iea alt'a, curvesce; si cine iea muiere dimisa de altu barbatu, eara curvesce;“ — si Paulu apostolulu in I. epistola càtra Corinteni c. 7 v. 10—11 scrie: „Celoru, ce suntu impreunati cu casatori'a, le demandu nu eu, ci Domnulu, ca muierea se nu se desparta de barbatu; si de se va despartí, se remana nemarkitata, au se se impace cu barbatulu seu; si barbatulu se nu si-típe muierea sa;“ si in epistol'a càtra Romani la c. 7 v. 3: „Déca muierea, trairu barbatulu, se va maritá, se va chiamá adultera.“

Pentru acurat'a tienere a invetiaturei propuse in caus'a casatoriiale si pentru ajungerea scopulu celu inaltu, santu si salutariu alu casatori'eii crestiniloru, beseric'a orientala a datu anumite regule obligatorie pe fiascecare crestinu in treb'a casatori'eii, (vedi epist. lui Ignatiu càtra Policarpu c. 5, si pe Gerhardu Schneeman despre retacirile in casatori'e, la pag. 29. ed. din 1866) Ea a dispusu, ca casatori'eile crestiniloru se se faca dupa.

norm'a propusa de beserica, cu influinti'a si cu aprobarea besericeii universali crestine.

Institutiunile casatoriali ale besericeii crestine erau medie apte pentru ajungerea scopului casatoriei. Acelea institutiuni insa numai cu incetulu si cu mare greutate dupa mai multe lupte s'au potutu introduce la crestini, mai alesu in seclii cei primi ai crestinitatei, candu beseric'a crestina era persecutata de pagani si primirea institutiuniloru besericesci casatoriali depindea multu de la arbitriulu crestiniloru singuriti. Ci dupa-ce Constantinu celu mare imperatulu Romaniloru s'a facutu patronu religiunei crestine, institutiunile besericeii date in caus'a casatoriei au devenitu la o stare mai favoritoria decatu in seclii de mai inainte, insa inca totu nu dupacumu a cerutu santieni'a doctrinei besericeii crestine si dupacumu a pretinsu binele statului casatorialu.

Causele, cari impiedeau si ingreunau introducerea institutiuniloru casatoriali la crestini, au fostu mai multe. Dintre acelea au fostu mai alesu acele legi civile romane, cari nu consunau cu invetiatur'a si legelatiunea besericesca, si a nume: legea, dupa carea casatoriile cele legali (in sensu bisericescu) se disolvau de totu si partiloru despartite se da libelu de repudiu, in contr'a invetiaturei lui Isusu Chr.; legea, dupa carea muierea era lipsita de dreptulu torului, si barbatulu nu se considera de adulteru atunci, candu elu avea impreunare corporale ilegala cu vreo persoana necasatorita seau cu serva, — dupa cumu adeveresce si Lactantiu in libr. 6 despre cultulu celu adevratu la c. 23 pag. 833, unde scrie: ca barbatulu dupa dreptulu romanu nu era vinovatu adulterului, deca avea impreunare corporale cu mai multe muieri; si dupacumu scrie si dr. Ioanu Zhishman in dreptulu de casatoria alu besericeii orientale edatu in 1864, la pag. 581. Crestinii ca supusi ai imperiului romanu erau legati de legile romane, si casatoriile loru trebuiau se le faca dupa legile statului. Se scie acest'a din mai multi scrietori vechi, si anumitu din Atenagor'a si din Iustinu; celu primu in contr'a acusatinei asupr'a lui redicate de Marcu Aureliu si de Comodu se apera cu aceea, ca concetatianii lui facu casatoriile dupa legile romane civile, (vedi corpulu apologet. crest. VII.); eara alu doilea in cartea sa catra Diognetu dice, ca crestinii intru tote se tractau ca cetatianii romani, si casatoriile loru le faceau ca Romanii, (vedi corpulu apolog. crest. III. pag. 174, si pe dr. Ioanu Zhishman o. c. pag. 10.)

Legile civile romane si datina pagana, dupa carea se faceau casatoriile crestiniloru sub imperatii romaniloru, erau favoritorie sensualitatei si prin usulu indelungatu erau afundu inradecinate in animele omeniloru, si pentru aceea erau mai placute multimei sensuale, decatu institutiunile cele rigoroze casatoriali ale besericeii crestine. In aceste impregiurari unii dintre episcopii crestiniloru, pentru incungiurarea unoru rele mai mari si pentru infirmitatea umana, s'au acomodat legiloru civile si au concesu, ca se se casoreasca denou persoane despartite dupa legile civile. Despre o asemenea concessiune, afara de alti scrietori, marturisescu Origene si s. Augustinu. Origene dice, ca unii episcopi in contr'a legii Scripturei au concesu muerei a se casori, trairu-i barbatulu, lucrandu ei in contr'a Scripturei, carea scrie, ca muierea e legata incatu tempu traiesce barbatulu ei, si ca muierea se va chiama adultera, deca trairu-i barbatulu ei va fi cu altu barbatu. (Contra Scripturae legem mulieri, vivente viro, nubere quidam ecclesiae rectores permiserunt, agentes contra id, quod

scriptum est, in quo sic habetur: Mulier alligata est, quanto tempore vir ejus vivit; et contra illud: Igitur vivente viro, mulier vocabitur adultera, si fuerit cum alio viro. Non omnino tamen sine ratione; haec enim contra legem initio latam et scriptam ad vitanda pejora, alieno arbitrio morem gerentes, eos permisisse verisimile est. Comment. in Math. t. 14. n. 23.) Earu s. Augustinu dice, ca neravurile crestiniloru celoru rei n'au tinentu de reu aceea, ca barbatii se iee muierile altor'a, si muierile se se marite dupa barbatii altoru muieri. (Sed quoniam malorum christianorum mores, qui fuerunt antea etiam pessimi habuisse non videntur hoc malum, ut alienas uxores ducerent viri, aut alienis viris foeminae nubarent. (Vedi pre s. Aureliu Augustinu despre credintia si fapte libr. I. pag. 219 c. 19. Patrolog de J. P. Migne, tom. VI.)

Dar cutoteca crestinii sub imperatii Romaniloru trebuiau se se acomodeze legiloru civile romane si in privinti'a casatorieloru, si cutoteca in unele locuri nu se tenea de rea acea datina, dupa carea casoria legale se disolv'a si barbatii se casoriau cu muierile altor'a: beseric'a crestina totusi abaterile de la invetiatur'a sa in privinti'a casatorieloru nu le-a aprobatu, cumu se scrie si in Teologia morale de nemoritoriulu episcopu Ioanu Bobu edata in limb'a romana la pag. 127, si in istori'a beser. de Alesandru Natalis scrisa; nici s'a abatutu dins'a de la institutiunile sale date pentru casoria crestiniloru, ci prelanga tote greutatile, ce i stau in calea regularei causei casoriale, a remasu stavera si fidela principiiloru manifestate in caus'a casoriei crestiniloru, si a folositu tote mediile bune si posivere spre a desradecina abusurile, ce se faceau in privinti'a casatorieloru cu vatemarea legiloru matrimoniali eclesiastice.

Nepotendu beseric'a impiedca despartirile casatoriali, ce se faceau dupa legile romane pagane, repunante institutiuniloru besericesci facute in privinti'a validitatei casoriei, pe cei despartiti de persoanele dimise din cauza ne aprobatu de beserica i supunea penitintei si nu le binecuvanta casoria, pana-ce nu implineau piedeps'a penitintei pentru casoria ilegala si invalida mai inainte facuta. Acest'a se vede din dreptulu de casoria a besericeii orientale scrisu de dr. I. Zhishman la pag. 409 si 589, si din Balsamonu la canonulu 37 alu s. Vasiliu. Asia lucrandu beseric'a crestina in contr'a despartiriloru, ce se faceau dupa legile cele civili romane contrarie institutiuniloru besericesci, ea si-a continuatu cu tota barbatia lupt'a sa pentru stergerea abusuriloru vatematorie de legatur'a cea legale a casoriei si pentru valoarea institutiuniloru besericesci casoriale asiediate in sensulu invetiaturei lui I. Christosu si a apostoliloru, carii au stersu libelulu de repudiu, ce vatemá validitatea casoriei legali.

Beseric'a in campulu luptei sale pentru conservarea, latirea si valoarea institutiuniloru casoriale besericesci in toti seclii crescatatei antici a fostu ajutata si de santii parinti ai besericeii, cari convinsi despre adevurul si folosulu institutiuniloru eclesiastice casoriale si animati prin zelu inflacaratu si barbatia eroica, in uniere cu beseric'a cea adevrata acelea institutiuni le-a aperatu in contr'a legiloru civile si a datineloru vatematorie de validitatea si santieni'a casoriei legali.

(va urmá.)

Gavr. Popu,
canonicu.

Galileu Galilei

si condamnarea sistemului kopernikane din partea Romei.

(finea.)

De privim preste decurgerea patianielor lui Galilei propusa aice pedeplinu, se sternesce intrebarea: cumca condamnarea din urma fost'a ea óre drépta? Dupa nespusele schimosiri, ce suntemu dedati a le vedé in multele descrieri ale intemplamentelor marelui scrutatoriu de natura, se intielege de sine, cà documentele respective, cari asia de completu numai in tempulu mai nou ajunsera la cunoscinti'a publica, si anumitu epistolele publicate ale lui Galilei si Nicolini, fúre suscepte si folosite cu multiamire decât'a toti amicii causei cei drepte. Deaceea aperatorii Romei se sentíra superati pentru atâte mintiuni si calumnie descoperite, si aórea se aretara dispusi a voi se justifice neconditiunatu si in totu respectulu tóte, câte se templara in afacerea din vorba. Ast'a in sa nici e cu potintia, nici spre onórea causei drepte cumv'a necesariu. Nesuinti'a acést'a, ce se stravede din unele altcumu pipaite istorisiri ale condamnarei cestíunate, fire-ar ea purcésa din cea mai buna intentiune, ea totusi strica si impiedeca cunóscerea acurata a adevérului. Numai adevérulu avemu noi de a lu ajutá ca se ajunga la dreptulu seu fácia cu mintiun'a in istoría, ear nicidecumu nu e problem'a nóstra a aperi seau acoperi totu, ce din partea besericésca s'a facutu in tempurile trecute. Deci se stámu strimbu si se marturisiru dreptu: cvalificatorii acei'a in sentinti'a loru din 1616 au afirmatu unu lucru obieptive falsu si au negatu unu lucru obieptive adevératu, ear congregatiunea, carea judecá in a. 1633, asísiderea a gresítu obieptivminte incontr'a adevérului. Retacire domni in cercetare si se vèri in sentinti'a judecatorésca, in fórmul'a de abjurare si in proibitiunea de càrti. De la barbati scrutatori ai istoriei n'asteptámu aici vreo coperire scrupulósá a starei lucrului seau vreo documentare resucita, prin carea in vreunu intielesu fortiatu si artificiosu vorbele sentintiei si ale abjurarei dóra totusi aru poté se tréca de adevérate. Au nu concedu simpleminte si teologii, si intre ei chiaru si cei mai aprigi aoperatori ai activitatei acelor congregatiuni romane, cumca togm'a la dejudecarea lui Galilei se comise gresiéla? Ci ei adaugu observatiunea, cumca estu casu e unicu, ce se póte demonstrá, in carele judecat'a romana a gresítu.

Ceea ce pentru drépt'a apretuire a procedurii avemu aici se mai adaugemu, e deslucirea cercustárilor ce casionara atunci de ambe pàrtile *neintielegeri*, din cari fára rea vointia se nascu retacirea. Defensorii mai noui ai causei Romei suntu aici prea aplecati a impovóra pre Galilei cu mai mari erori, decât'a cumu s'ar cuveni judecandu lucrulu cu recéla, pentrucá estmodu pre judecii romani se i dechiare deplinu curati de orice gresiéla subieptiva. Ast'a in sa eara-si e unu zelu, ce mierge prea departe. Càce oricátu de mare se fia respectulu nostru dinaintea acestoru congregatiuni si a cercuspectiunei intru alegerea membriloru acelor'a, ele totu remanu falibile, si nu numai erori obieptivi, ci si subieptivi suntu din partea loru cu potintia.

Inca mai susu, la lamurirea primei pertractári din 1616 tiente asupr'a sistemului kopernikanu aretarámu dej'a giurstarile acelea, prin carile antái'a comisiune papale de cvalificatori fú impiedecata a petrunde cu acuratétia afacerea sistemului mundanu, ceea ce nóue asta-di ne e invederata. Avemu se mai adaugemu puçine ca desvinuire si óresicum ca justificare a procedurii

subieptive, observate de judecii de mai tardiu din 1633 ai lui Galilei, — si anume:

1) Galilei inca nici in a. 1633 nu potu delaturá deajunsu contra-argumentele filosofice, v. s. d. fisicali. — 2) Pentru dinsulu personalminte erá inca in vigóre proibitiunea din a. 1616, data cedreptu in secretu, dara totusi inaintea unui notariu cu marturie. — 3) Nu erá nici o indoiéla despre aceea, cà Galilei a intrebuintiatu cuventulu „ipotesa“ numai ca o aparintia góla, precandu in fapta a disputatu in modu afirmativu. — 4) Acést'a sírétá incungurare a preceptului fece o impresiune cu acátu mai dorerosá, cu cátu cà lumea vorbiá si mai multe semne intariáu, precumca Galilei in persón'a batjocuritulu seu Simplicius a batjocuritu pre insu-si pontificele domnitoriu Urbanu VIII., deórace elu pune in gur'a acestui Simplicius chiaru de acele observatiuni, de cari inaintea de aceea amicul seu depre atunci, actualulu pontifice, in conversári confidentiali i-a fostu adusu inaintea contr'a sistemului kopernikanu. — 5) Se credeá, cumca Galilei prin amagieli a capetatu aprobarea censurei romane pentru cartea sa, care aprobare acumu o folosi chiaru spre defaimarea Romei.

Déca acumu vomu purcede amesuratu acsíomei „audiatur et altera pars“, vomu gasi eara-si cercustári si pentru desvinovátirea lui Galilei. Cubunaséma portarea lui cea brusca, ce dej'a mai inaintea casionase atát'a turburare, cumu si neintiepletele lui disputári despre afaceri curatu teologice, i-au stricatu multu causei. Dara totusi pentru desculperea lui graescu urmatóriele impregiurári:

1) Oprirea esistinte totusi celu puçinu *literalmente* a observatu-o, presintandu in Dialogulu seu sistem'a kopernikane espresu numai ca pre o ipotesa si conténiindu-se si de la decisiunea formale, apriatu numai din caus'a acelei opriri. Elu poteá drept'aceea asteptá, cumca intemplandu-se la Rom'a stramutári in persóne, prejudetiulu incontr'a sistemului kopernikanu nu va fi mai multu asia de mare, cátu si fácia cu o atare forma ca a Dialogului se devina infruntata calcarea acelei opriri, (care calcare vedi-bine cà atingeá togm'a esintia lucrului,) mai alesu cà dinsulu de la aperiarea eleganta, ce o desfasiarà acolo, asteptá efecturi convingutórie. — 2) Galilei a fostu spre intreprinderea acestei probe fára indoiéla si prin aceea misícatu, cà pap'a ajunsu acumu la domnire erá chiaru patronulu seu de mai inaintea, cardinalulu Barberini, carele la prim'a cercetare din a. 1616 se respicase incontr'a procedurii comisiunei, si carele, precumu i nará astronomulu in a. 1642 cardinalulu de Hohenzollern, intr'aceea in cercuri private s'a fostu pronuntiatu in chipu inca si mai favoratoriu pentru noulu sistem. Galilei in epistolele sale atribue mare ponderositate acestei sciri. — 3) Elu a intrebuintiatu probaveru tóta precautiunea receruta, midilocindu-si mai inaintea de a si-tipari Dialogulu, prelanga alte patru aprobári preotiesci tiparite in fruntea cartei, inca chiaru si de la supremulu censoru de càrti din Rom'a, de la „magistrulu polatei sacre“, Nicolau Riccardius, licintia spre a si-tipari cartea. Vedi-bine cà intru acést'a i-se face auctorului acea imputare, cumca elu ar fi capetatu licinti'a acést'a pre càli strimbe, retacundu oprirea din 1616, ce pre elu in persón'a lu de oblegá inca. Insa óre supremulu censoru din Rom'a se nu fia sciutu nemica despre resultatulu pertractáriloru precedinti tiente in Rom'a cu Galilei, seau celu puçinu auctorulu se nu fia presupusu óre cu totu dreptulu, cumca acelu poternicu censoru cunósce starea lucrului? Si déca totusi censorulu

n'a știut cum v'a cele de lipsa, apoi ast'a mai curundu e vin'a acestui înaltu oficialu, decâtu a suplicantelui. — 4) Nu er' îndreptat'ita presupunerea despre o atare întent'ione reut'at'ioasă si frivola, amesuratu carei Galilei se fia vrutu a si-bate jocu de insu-si pontificele domnitoriu sub figur'a lui Simplicius celui din cartea sa. Generos'a si amabil'a portare a lui Urbanu fația cu acusatulu ne ar'eta, câtu de departe er' pap'a de a crede asia cev'a despre amiculu seu de mainainte. Apoi afara de aceea chiaru asteptat'a predilect'ione, ce acestu pontifice nutri'á pentru noulu sistem, er' unu temeiu principalu alu sper'ariloru auctorului. Cumu ar fi potutu dara se presinteze dinsulu chiaru pre acestu înaltu patronu alu seu ca pre unu apertoriu sárbedu alu scólei cei vechie?

Dreptce déca e se ne d'amu judecat'a despre culp'a imputata auctorelui Dialo'gului, culp'a adeca a *neascultareii* de proibitiunea aceea, marturisimu, cumca tribunalulu romanu ni se pare c'a a judecatulu tóta templarea a prea aspru, des' f'ara întent'ione mustravera; mai virtosu, c'aci prin închisórea aceea dictata pre tempu netiermuru póte preste tóta viat'a ar fi piedepsitu neobedi'entia a memorata, decumv'a petrunderea mai agera a papei nu o schimbá numaidecátu in agratiare.

Ce se tiene de actulu abjurarei, acél'a, precumu se scie, e supusu unei critice f'orte rancoróse. Galilei adeca, precumu voru a sc'í adversarii nostri, numai prin mai mari pericle amenint'iat'orie s'a lasatu a fi impinsu la abjurare in contr'a convingerei si in contr'a consci'entiei sale, si tribunalulu a fostu destulu f'ara de onóre a efaptu' in deplina conscire acestu pseudo-actu, numai ca se triumfeze. Déca acumu unu stimatu defensoru alu procedurii romane mai decurundu fece atentu publiculu la aceea, c'a amintitele tese ale formulei de abjurare chiaru si Galilei personalminte le ar fi potutu prim'í in cugetulu celu mai curatu, fiendca ele si pentru dinsulu au fostu *intr'unu altu întielesu* adeverate, ast'a apoi mierge totusi prea departe. Pentruc' ce folosu, c'a Galilei crede'á in mis'carea *rotit'oria* a sórelui, demonstrata prin inaintirea peteloru din sóre, candu in sensulu abjurarei dinsulu ave'á se recunósca mis'carea-inainte *locale*, ear nu invertirea lui stagnante intr'unu locu? Mai incolo ce folosu, déca dinsulu ar fi si tienutu cu Kepler, cumca sórele nu st'á c'ási punctulu centralu alu unui cercu in calea pamentului, ci de o l'ature ca punctulu focalariu alu unei c'ali eliptice, candu formul'a de abjurare vo'á intr'unu întielesu cu totului altulu reieptarea pusetiunei sórelui ca centru?

Trebue dara se concedemu simpleminte, cumca Galilei in abjurare a parasitu opiniunea aceea, pentru carea singuru recunosce'á dinsulu a esiste argumente scientifiche insemnate, si a facutu locu la o alta parere, pre carea o tienea a fi reu dovedita scientificminte. — Cumu se unesce o atare portare cu consci'entia? Respunsulu indestulitoriu zace in detorint'ia invederata fiacaru catolicu cugetatoriu, amesuratu carei opiniunile nóstre, ce ne paru naturalminte fundate, avemu se la subordin'amu auctoritatei supranaturali a cuventului revelatiunei. Ca omu cugetatoriu Galilei cunosce'á falibilitatea si a celei mai bune scrut'ari. Ca invetiatu cunosce'á disarmonia in întrebarea de fația deocamdata nu se pote'á esplicá. Ca crestinu cunosce'á infalibilitatea supranaturale a cuventului revelatiunei. Aici dara otarirea er' adresata c'atra dinsulu. Maimarii lui besericesci, caror'a le detorin'á ascultare besericesca, i dechiarara, c'a parerea kopernikana, in sine inca

neintemeiata in modu scientificu, contradice in fapta santei Scripture. Ast'a er' pentru elu o avisare la obligatiunea, de a si-supune predilect'a socotintia naturala auctoritatei cuventului biblicu astfeliu întielesu. De se fece intru acést'a vreo eróre obieptiva, erórea er' negres'itu dupla, eróre in esplicarea starei naturali a sistemului mundanu si totodata eróre in preceperea cuventului biblicu. Amendóue le potú lasá Galilei pre sufletulu judeciloru sei, caroru le er' detoriu obedi'entia eclesi'astica, des' elu nu i tienea de nefalibili. Ast'a se potú aici cu atátu mai lesne, fiendca cestiunea de fația n'ave'á consecintie morali pentru moduru viatiei.

Nu se póte drept'aceea negá, cumca abjurarea a trebuitu se i cada cu greu barbatulu genialu. Insa intru cunoscent'ia-i chiara a credintiei si a detorintiei triumf'á mintea sanet'osa si umilint'ia crestinelui fidelu, celu mai mare ornamentu si tesauru alu unui invetiatu asia de mare. Galilei si-er' deplinu consciu, a fi lucratu ceidreptu in contr'a temeioriloru scientificminte tari ale preceperei sale, dara nu in contr'a consci'entiei sale luminate prin credintia. Intrég'a fientia a acestui mare barbatu ne si-lesce, ca in abjurarea lui se cunóschemu, nu o scusa cu ticaite de restrictiuni mentali, ci unu actu alu umilintiei religióse, ce poftesce o inalta potere morala.

Altmintrea e curatu nesocotintia din partea adversariloru, a priv'í aici implinirea abjurarei ca pre unu efectulu urm'ariloru amenint'iat'orie. Au nu se dictase lui Galilei inca *inainte* de acést'a abjurare osend'a cea mai grea, ce pote'á se lu amenintie, adeca prinsóre nedeterminata? Reu mai mare, decâtu acést'a, nu pote'á se lu ajunga. Afara de aceea nu se spuse inainte nici cu o vorba, cumca abjurarea póte se i usioreze condamnarea dej'a pronun'ciata. Asiadara ce sperantie de folóse tempurari urmande din abjurare ar fi potutu se aiba acólea Galilei? Se fia fostu elu óre asia de trivialu, câtu, chiaru si prelanga prospecte de o potint'ioasă inasprire a piedepseloru sale, se fia preferitu a si-rescumpará intr'unu tipu asia de ticalosu prin o procedura neonorifica puçinele díle, ce mai ave'á se le traésca betranulu carunt'itu?

E nefundata si acea anecdot'a repet'ita neprecurmatu in tempurile mai nóue, amesuratu carei Galilei, dupa abjurare scolandu-se din genuchi, ar fi strigatu randiosu: „*e pur si muove!*“ (si totusi se mis'ca!) Intr'o nota a scrierei periodice „Natur und Offenbarung“ (natur'a si revelatiunea) se afirma, cumca anecdot'a acést'a datéza numai de ieri de alalta. La tóta templarea dins'a nu e adeverala, pentruc' duce la contradic'atiuni. C'aci cumu se póta barbatulu, carele, precumu se presupune, a abjuratu din las'itate, indata dupa aceea se se arete asia de cutezatoriu? si eara-si unu tribunalu, dupacumu se presupune, seteosu de sange cumu se fia lasatu nepiedepsita o batjocurire ca acést'a?

Carcere, torture, maltractare, incerc'ari barbabe de convertire si alte, c'ate spiritulu de partita a mai adausu ca infrumsetiare la acést'a istoria descrisa aici numai dupa cele mai positive isvóre, se tienu de imperati'a mintiunei si a calumniei. Candu graesce Galilei in epistolele sale confidenciale de papi si de cardinali, i amintésce porurea cu reverintia si multiamita neprefacuta, enumerandu documentele favórei loru. Numai fanatismulu scrietoriloru, poetiloru si alu altoru literati inimici besericeei escuget'á mintiun'a acést'a, si ignorant'ia unor pictori singuriti s'a inferatu ea pre sine, demitiendu-se a eternisá prin pictura aceste calumniari. Celu

ce altmintrea nenimeritulu zelu, ce paditorii romani de atunci ai credintiei lu desvoltara incontr'a lui Galilei, ar vré din specialulu punctu-de-vedere alu urei *confesiu-nali* se lu noteze ca ignorantia *catolica*, unu ca acel'a i aducemu aminte unu asemenea fenomenu intre protestantii depre atunci. Ioanu Kepler, dóra celu mai mare astronomu alu tuturoru tempuriloru, pentru defendarea parerei kopernikane cu puçinu înainte avù se suferá din partea teologiloru *protestantici* din Tubing'a cu multu mai multe, decâtu Galilei in Rom'a. Bacone de Verulam, lucéferulu tempului acelui'a intre Anglesi, opumnéza sistemulu kopernikanu intogm'a ca si coetantii sei, judecatorii catolici ai lui Galilei.

Crucea lui Christosu.

(finea.)

S'a mai maritu glori'a crucei lui Christosu si prin urmatoriulu evenimentu. Crucea depusa in beseric'a Ierusalimului a avutu si epoc'a ei de suferintia sub Eracliu imp. Constantinopolului. Adeca Cosroe imp. Persiei, devastandu Palestin'a si Ierusalimulu in sec. VII., intre alte prede cu precalculu la unu venitu mare storcundu de la creștini — a dusu si crucea lui Christosu din beseric'a Ierusalimului cu patriarchulu Zacharia dimpreuna in sclavia in Persi'a. I-a succesu in sa imperatului Eracliu cu sperantia in Ddieu a recastigá tesaurulu creștiniloru fàra de bani, prin restringerea armelor, candu apoi Cosroe s'a rogatu de pace, carea sub condițiunea redarei s. cruci i s'a si datu. Astfelu Zacharia patr., ca custodele ochiulatu alu s. cruci in Persi'a, reintornandu la Ierusalimu, acea cruce santa prin unu publicu numerosu, si imp. Eracliu descultiu si in vestmente tieranesce, spre marirea crucei si mangaiarea creștinesca a poporului, cu procesiune frumósa s'a repusu la locul ei in beseric'a Ierusalimului. Acestu evenimentu acusi s'a lãtãtu in tóta imperati'a, si in beseric'a resaritului si intr'a apusului, si asia au inceputu de comunu cu mai mare zelositate creștinesca a venerá s. cruce; prin urmare esaltatiunea crucei lui Christosu s'a mai maritu. Imperatulu Eracliu pentru eternisarea acestui evenimentu a tiparitu o numisma cu chipulu imperatului si inscriptiunea: „D. N. HERACLIUS P. P. A.“ adeca: „*Dominus Noster Heraclius Pater Patriae Augustus*“; éra de alta parte semnulu crucei cu inscriptiunea: „VICTORIA AUGUSTA,“ si de desubtu: „CON. OB.“ adeca: „*Constantinopoli obsignata*.“ Unu esemplariu din acést'a numisma s'a aflatu in fundamentulu besericeii laterane in Rom'a sub papa Sicstu V.; marturisesce despre acést'a Benedictu XIV. in cart. despre serbat. Domnului Christosu, t. 1. c. 14.

In „basilica s. crucis de Hierusalem“ esista si asta-di inca si tabluti'a aceea, pe carea a fostu scrisa la demandarea lui Pilatu titlu'a cea in trei limbe pre crucea lui Christosu, si anume evresce: „Iesiua nozri melekh Iehudaia“, (firesce din drépt'a in stang'a cu caracterele evreesce depe acelu tempu, numai in consunante scrisu); grecesce: *ΙΗΣΟΥΣ ΝΑΖΑΡΕΝΟΥΣ ΒΑΣΙΛΑΕΥΣ ΤΩΝ ΙΟΥΔΑΙΩΝ*; si latinesce JESUS NAZARENUS REX JUDAEORUM; din care inscriptiune asta-di — din causa, cà creștinii din pietate au taiatu depre margine particele, ducundule cu sine la casele sale ca relicrie sacre — numai atãt'a se póte vedé evreesce: „Iesiua nozri mele“, grecesce: *ΝΑΖΑΡΕΝΟΥΣ Β*, latinesce: NAZARENUS RE; celealalte

lipsescu. Acést'a marturisesce Marzohl in Liturgi'a sacra tom. 4, pag. 339.

La cererea archiereiloru judovesce càtra Pilatu: „Nu scrie imperatulu judoviloru.“ (Ioan. 19, 11) fórte bine observédi'as. Aug. in tract. 117 in Ioanu: „Numquid propterea non erit verum, quia Iesus ait, rex sum Iudaeorum? Si corrumpi non potest, quod Pilatus scripsit, corrumpi potest, quod veritas dixit? Ideo enim Pilatus quod scripsit, scripsit, quia Dominus quod dixit, dixit.“

Crucea lui Christosu dara serbandu-si triumfulu seu, a triumfatu in sa-si creștinatatea. Si creștinatatea a plantatu semnulu ei preste totu pamentulu, pre unde numai a strabatulu invetiatur'a lui Christosu. Asia s'a facutu crucea frumseti'a besericiloru, palatiuriloru, locuriloru publice, piatielor, càiloru, tiérineloru, mormentelor, atãtu a casei avutului càtu si a colibeii seracului. Ea se va aretá ca semnulu Fiului omenescu pre ceriu si candu va veni elu cu putere si marire se judece viii si mortii (Mat. 24, 30.) E demnu a scí ce scrie in acést'a privintia unu scrietoriu protestantu — cu anima catolica — din tempulu nostru, Kritzler (in opulu: *Die Heldenzeiten des Christenthums*. 1856. t. I. c. 4. §. 5.): „Vécuri au trecutu. Intieptiunea din Stoa si Academia a scadiutu. Domnirea Romaniloru preste lume deveni préd'a altoru popóre. Unu lucru in sa a remasu, si a conversitu schimbarea lucruriloru si toti viforii i-a infruntatu: steagulu crucei. Odinióra semnulu torturei si alu chinului mortiei, acumu stã in virfulu turnuriloru nóstre, pre corónele principiloru nostri, pre mormentele mortiloru nostri, ca altariulu noului Testamentu, ca flamur'a lumei, sub carea suntu chiamate a se aduná tóte gintile, ca aducere aminte de aceea, cumca refugiulu nostru in pericle, intarirea nóstra in ispite, intieptiunea si scienti'a nóstra aterna de cruce si de la cruce a purcesu in lume. Mórtea si pecatulu zacu nemicide sub dins'a. Ea a arborele libertatei, din ale carui ramuri ne scilpescu fruptele aurie ale pacei si viatiei, e semnulu, cumca I. Christosu domnesce victoriosu si va veni cu putere si cu marire.“

II.

Cei mai renumiti scrietori si parinti besericesci in cele mai eclatante moduri si cu elocventia alésa s'au exprimat despre crucea lui Christosu. Tertulianu o numesce „trofeu triumfatoriu“, s. Augustinu „domnitóri'a lumii“, s. Ioanu g.-d.-a. „regeneratóri'a lumii“ si „simbolulu victoriei“, s. Cirilu Ierus. „gloriationum gloriatio crux est“; Casiodoru (expos. in ps. 4.) „crucea e speranti'a creștiniloru, conducatóri'a orbiloru, calea conversiloru, baçiulu schiopiloru, arborele inviarei, semnulu viatii eterne;“ s. Bernardu (serm. 1. in fest. s. Andr. ap.) „nihil enim proficit inimicus in eo, quem crux Christi delectat;“ s. Leu celu m. (cuv. 59). „crucea e funtan'a tuturoru gratieloru, caus'a toturnu daruriloru, prin carea credintiosiloru se dà putere din nepotintia, marire din nemarire, si viatia din mórte;“ Albanu Stolz in „Spanisches für die gebildete Welt“ scrie: „Ich sehe die Kruzifixe gerne am Wege; sie scheinen mir ein religiöses Bedürfniss für die Christen zu sein. Auch der Geist des bessern Menschen wird fort und fort abwärts der Erde zugezogen, er leidet unaufhörlich an Vergesslichkeit für Gott und Christus; deshalb ist es von vielem Werth, wenn ihn die Sinnenwelt selbst erinnert, sein Denken nach Innen und nach Oben zu richten. Ein besseres Zeichen hiefür gibt es aber nicht, als das Kreuz; es erinnert den Christen auf die concentrirteste

Weise an die Grundwahrheiten und Grundforderungen seiner Religion. Und der Allwissende weiss ohne Zweifel von unendlich vielen frommen Anmuthungen und Entschlüssen, welche die stille und tiefe Predigt der Kreuzzeuchen an den Landstrassen schon gewirkt hat.“ Freiburg 1854. p. 192. — Toti acesti'a au sciutu insemnatarea ponderosa a crucii pentru crestinatate. Crucea e semnu, ca suntemu crestini. Ea e espresiunea credintei noastre in unu Ddiu in Treime, in Fiulu lui Ddiu ca rescumperatoriulu genului omenescu. Fara cruce crestinatatea nu are intielesu. De aceea inca de la inceputu a demandatu arhiepiscopulu Ioanu g.-d.-a. (omil. 12 in epist. I. cãtra Cor.): „Voi mameloru! invetiati pruncii vostrã, si-face cruce si deca ei singuri nu aru fi in stare inca, voi singure apesati-le semnulu crucii.“

Nu potemu in sa a nu ne caí contr'a progesului de indeferintia a civilisatiunei moderne faãia cu s. cruce. Asta-di e lucru simplu, lucru tieranescu la multi luminati a tiené crucea in casa, a se insemna cu semnulu ei la lucru, la mancare, ba si in beserica. E lucru simplu la multi luminati de principiile domnitórie a si-luá pellar'a trecandu prelanga cruce; celu multu atribuescu acestu oblegamentu preotímei si poporului simplu. Nu mai incupe cu luminatulu seclu XIX. a venerá unu lemn seau altu materialu, din carele e compusa crucea; desi nu venerãmu nici adorãmu crucea pentru materialu, ci pentru celu ce s'a crucifiptu predins'a. „Nullus sapiens, díce Onoriu Autun scrietoriu din sec. XII., crucem sed Christum crucifixum adorat, crucem autem venerando salutat.“ Celu multu, díce civilisatiunea moderna, ca ea venerédia in anima. E bine, din anima se si cere, altfeliu veneratiunea nu are pretiu. Dar cine scie, ce e in anima? Seau nu faptele esterne suntu esplicarea sentimenteloru interne?

Si civilisatiunea inca are strinsa detorintia a fi modelulu celoru miei, celoru debili, celoru ce nu potu fi pe scen'a si nivel'a ei, adeca poporuluide rondu. Poporulu se conduce in sa prin fapte vederate. Poporulu romanu in caus'a desub intrebare de comunu e inca fidelu credintei strabune crestinesci, totusi vedemu câte unu bietu tieranu trecundu cu nepasare pelanga cruce; si deca-lu intrebam, de ce? inca se cumintiesce pe sine. Firesce radímulu lui e, ca puçini domni vede facundu asia. Noi admirãmu pietatea poporului crestinescu celui de demultu, cumu si moralitatea lui; in sa a statu in frunte unu Constantinu celu mare, una Elena, unu Teodosiu, unu Eracliu, unu Stefanu, s. a. — Nu e civilisatiune mai perfecta, decâtu civilisatiunea basata pre crestinatate, carea e lumina divina; eara crucea e lumin'a aprinsa, e lucéferulu, auror'a si sórele religiunei lui Christosu. A nesocotí dara crucea, insémna a nesocotí in sa-si crestinatatea.

Protestantismulu de la nascerea sa s'a laudatu pe sine, ca e regeneratoriulu religiunei lui Christosu si aducatoriulu ei la puritatea primitiva, si ca astfeliu e propogatoriulu culturai si civilisatiunei; dar a alungatu crucea lui Christosu, trofeulu crestinatatii, si in urmarea acestei nu potemu din destulu compatimí la ei profanarea religiunei lui Christosu din dí ce mierge. Insi-si protestantii cei mai binesentitori, intre cari si citatulu Kritzler, nu de puçine oriau observatu, ca de n'ar fi pap'a Romei ca supraveghiatoriulu religiunei lui Christosu, aceea demultu s'ar fi stersu depe faci'a pamentului. Ci Luteru si Calvinu n'au cugetatu ca multímea protestantiloru de adi, si deca acei antesemnani ai reformatiunei aru reinviá asta-di, nici ei nu si-aru mai cunósce fetulu loru.

Devis'a protestantismului e exprimata adi intru acésta, „Esplica-ti, fa-ti lege tie-ti singuru; am alungatu crucea!“ — Si intr'adeveru, lipsitu-au óre vreunu invetiatu, poetu, seau scrietoriu protestantu, carele se nu fia avutu religiunea sa propria, firesce pana si religiunea hulirei lui Christosu? Scimu bastardii protestantismului: Murarii liberi (Freimaurer), Nazarenenii (Neuglauber), scl., ce feliu de religiune au; suntu Renanisti care de care mai mari. Protestantismulu a alungatu crucea lui Christosu din beserica, va alungá si pe insu-si Christosu.

In tempulu modernu se fece, afara de civilisatiune, unu altu principiu domnitoriu: principiulu natiunitatii. Noi salutãmu din anima acestu principiu si-lu imbraçiosiamu ca pre alu nostru. Nu este anima, carea se nu bata pentru elu, carea se nu si-iubésca natiunitatea sa, si carea sub acestu principiu se nu spereze a si-poté castigá emanciparea. Dar i profetímú acestui principiu, cumca fara cruce nu va avé fundamentu, nu succesu, nu statornicia. — Manile lui Christosu intinse pre cruce chiama tóte natiunile depre faãia pamentului a se imbraçiosia cu fericire. Christosu, carele si-a intinsu manile pre cruce, a dísu: „Lege noua dau voue, se ve iubiti unulu cu altulu;“ si cu mórtea sa pe cruce a siglatu acést'a lege. La cruce dara, la principiulu iubirei, e refugiulu principiului natiunitatii. Legea iubirei recipróce e oblegatória pentru una natiune ca si pentru alt'a. In asta lege e prochiamaata dreptatea, egalitatea, fratietatea, dupe cari staruesce principiulu natiunitatii si fara cari ar fi numai chimera. — A constatatu principiulu natiunitatii Christosu si dupa inviarea sa, candu a dísu: „Miergeti in tóta lumea, invetiati tóte neamurile;“ asiadara nu numai unu neamu. Si inca i-a facutu pre invetiaceii sei capaci a vorbí in tóte limbele neamuriloru invetiande, prin tramiterea Spiritului s; asiadara nu numai limb'a unui neamu s'a respectatu, ca acestu neamu se predominedie, se fusiunedie, se desnatiunalisedie celealalte natiuni. Eaca principiulu natiunitatii cu adeverat'a fratietate, egalitate si dreptate, prochiamaatu si intaritu cu mórtea depre cruce!

Nu ne potemu mirá drept'aceea de teorí'a retacita a domnului V. Babesiu, carele in scrisórea sa litografata ne provóca, pentru salvarea principiului natiunitatii a sacrá si in sa-si crestinatatea.* — Noi suntemu si trebue se fimu amicii civilisatiunei, trebue se ne civilisãmu si se propagãmu civilisatiunea si in poporu. Noi suntemu si trebue se fimu amicii natiunitatii noastre; nu ne potemu urí pre noi in sa-ne, ci avemu se sustienemu acestu principiu, castigandu-i esistintia si valóre publica. In sa deca civilisatiunea si principiulu natiunitatii va cere — precumu face d. Babesiu — sacrarea crestinatatii, atunci nu ne dãmú parol'a, nu, càci nu voimu se fimu inimicii culturai adeverate si ai natiunitatii noastre.

Civilisatiunea lumésca fara crestinatate unde te duce? La naturalismu, scepticismu, indiferentismu; si pentru tóte aceste conscienti'a sufletului nu mai are nici o valóre. Principiulu natiunitatii ca principiu lumescu, peritoriu, precumu suntu in sa-si natiunile peritórie, fara crestinatate nu cunósce dreptatea, fratietatea, egalitatea, fara cari acestu principiu e numai ilusiune. Principiulu natiunitatii fara crestinatate are de basa dreptulu pumnului, si tiene de bravura a desnatiunalisá, a impune natiunitatea sa altor'a, càci si-formédia sie-si

* Articululu presinte ni se tramisese mai asta iérna, candu prin Banatu se gatau ómenii la alegerile ablegatorulu diétali. Chiaru d'aceea lu puserãmu atunci la o parte, pentrucá publicarei lui se nu i se dec cumva din vreo parte vreo esplicare sinistra. Red.

singuru lege egoistica din natur'a sa. Numai sub umbr'a crucii e legea iubirii, dreptatii, egalitatii, fratietatii adeverate si perfecte. Tóte natiunile, candu aru priví cu unu ochiu spre cruce, candu cu anima cu sufletu aru respectá mandatele ceresci ale Salvatoriului, carele pentru toti asemenea si-au intinsu manile pre cruce, si candu tóte natiunile aru tiené de vatamarea dreptului eternu, de vatemarea lui Ddiu, a se atinge de averea altei natiuni, intre care e si natiunalitatea ca opu divin: atunci civilisatiunea si principiulu natiunalitatii ar avé fundamentu solidu si duratoriu; altcumu una natiune pe alt'a se va mistuí si nedreptatírea nu va mai avé capetu. —

Din acestu indemnu in conscienti'a sufletului subscrului provocarea domnului Babesiu nu póte avé resunetu. Eu sustienu odata cu capulu, cà crestinatatea e fundamentulu natiunalitatii; càci „de n'ar zidí Ddiu cas'a, insedaru ne ostenimu.“ Si nu numai pentru Romani, ci pentru tóte neamurile pamentului, dar ca preotu romanu sumu detoriu mai antáiu Romaniloru a predicá lumin'a si adevurul, si pentru aceea necontenitu voiu aretá Romaniloru crucea lui Christosu si voiu díce: „hac vince!“

Georgiu Traila,
parochu romanu gr. c.

Parteciparea lumeniloru

la afacerile besericesci.

Obieptulu definitu prin titlulu premisu forméza in dílele nóstre mai pretotindení un'a din cele mai ventilate materie, din cele mai ardiétorie cestíuni. Nu se póte in sa negá, precumca intrebatiunea acést'a totodata din natur'a sa e un'a dintre acelea, a caroru tractare pretinde cea mai mare delicatétia. Noi cutóteaceste inca incependu de la urdírea „Sionului rom.“ nu ne amu sfitu a atinge mai in multe rónduri acést'a córda delicata; marturíe ne suntu articlii „Despre sínóde cu privire la Romanii gr. catolici“, publicati in nr. 1, 2, 3, 4 ai „Sionului r.“ din 1865, s. a. Eara ast'a o fecemu, fiendu atunci ca si acum'a din adunculu sufletului nostru convinsi, cumca participarea crestiniiloru civili la trebile scolari si ale disciplinei esterne besericesci nu numai nu e contraria cumv'a spiritului canóneloru si asediamenteloru eclesiastice, ci regularea ratiunabila a acestoru cerintie precátu deoparte ar corespunde geniului tempului, pre atátu dealtaparte ar fí si pentru beserica de mare, de nespusu folosu; deórace ast'a n'ar poté decátu se intarésca legatur'a, ce léga statulu mirenescu de beserica si de interesele ei, conducundu-lu si manucundu-lu chiaru si in respectulu viatiei morali a besericei spre unu crestinismu mai activu.

Acumu in combaterea nóstra pentru acést'a justa dorintia, pentru acestu principiu salutariu, ne vine unu ajutoriu neasteptatu. Ministrulu de culte alu Ungariei br. Ios. Eötvös indreptá in lun'a lui Augustu a. c. o epistola càtra primatelu din Strigoniu si càtra arhiepiscopii din Agri'a si Coloci'a, la carea a datu ansa o petitiune a deputatiloru r. catolici din Transilvani'a, cari se róga, ca br. Eötvös se puna cuventu la Maiestatea sa pentru restaurarea influintiei legali de mai inainte a mireniloru in afacerile besericei r. cat. din Transilvani'a. Ministrulu de culte aflá pretinsiunea acést'a a petentiloru cu privire la legile induse deplinu indreptatita; dara fiendu de doritu, ca in tierelu mai in-

ainte separate eara acumu unite se fia acele-si norme legali, br. Eötvös recomanda, ca, afara de causele dogmatice, se se concéda si in Ungari'a mireniloru o influintia corespundietória in afacerile bisericesci si scolarie. — Dupa permiterea acestor'a vorbesce ministrulu despre starea besericei catolice din Ungari'a in generalu, si díce:

„Ca se fia asecurata influinti'a besericei nóstre, are lipsa numai de libertate. Si deórace articlulu de lege II. din anulu 1848, carele pronuntia egalitatea confesiuniloru, nu póte avé altu intielesu in patri'a nóstra, decátu ace'l'a, ca beseric'a cat. se capete acea mesura da autonomía, carea o au besericele evangelice din tíera: asiadara cugetu eu, cà acea lege nu numai cà nu e periculósa pentru interesele besericei cat., ci cà e unic'a favore, pre carea o póte pretinde beseric'a de la statu. Insa ca libertatea acést'a, pentru carea se incórda catolicii mai zelosi in Franci'a si in tóte statele constitutiunali din Europ'a, se fia fruptifera pentru beseric'a nóstra, ca ea se nu stee numai pe chartia, ci se asecuru in fapta interesele besericei, e de lipsa, ca libertatea ast'a se fia asecurata incontr'a vericarui atacu; si ast'a e numai atunci cu potintia, déca nu va fí privita de unu privilegiu datu stárii preotiesci, ci de unu dreptu comunu alu cetatieniloru catolici din tíera.“

„Deórace beseric'a nóstra, fiendu dotata cu posiesiuni mari, pretinde mai puçine oferte de la credintiosi; deórace credintiosii nu au influintia asupr'a administratiunei averiloru besericesci; deórace scól'a, carea la tóte celealalte confesiuni e o afacere cumpenitória, ce lu léga pre fiacare parinte de familia de beseric'asa, e privita la noi ca o proprietate a clerului, asupr'a carei parintiloru celoru mai multu interesati pentru crescere nu e concésa neci o influintia: póte óre se necuprinda mirare, déca catolicii afacerile acele, in cari n'au neci o influintia, le privescu cu indiferentismu de atari obiepte, cari neci nu s'aru atinge de ei?“

„Nimene din cei, ce contempla cu atentiune starea lucruriloru in Europ'a, nu póte tiené de asecurata pacea, ce o posedemu; si deórace in tempulu nostru neci o misicere politica nu póte lasá neatinsa beseric'a, mai virtosu in o tíera, unde ast'a beserica are influintia politica si posiesiuni mari: asiadara o astépta pre beserica si in patri'a nóstra mai tempuríu ori mai tardíu lupte, in faci'a caror'a va poté ea stá numai atunci in pusetiunea sa, déca va poté contá pe unu sprigionu incuragiatu din partea tuturoru credintiosiloru sei si déca acesti'a in autonomía, in averile si in influinti'a besericei nóstre voru priví si propri'a libertate, avere si influintia.“

Mai aserendu dupa acestea ministrulu, cà neci averile bisericesci neci crescerea poporului nu potu se fia unu monopolu alu clerului, incheia epistol'a sa cu aceste cuvente: „Convingerea mea este, cà o influintia a mireniloru catolici in afacerile besericesci, pre carea o dorescu si o pretindu cei mai zelosi catolici si o parte mare a clerului inferiore, nu póte se fia mai lungu amenata, ma recunóscerea acestei influintie e dej'a neamenaverá, si pentru aceea incheiu scrisórea mea cu postirea, ca Escelinti'a Vóstra, dupa consultare cu ceialalti capi ai besericei nóstre, se me inscientati despre otaririle Vóstre.“

La acést'a provocare ministeriala respunsulu primatelui urmá sub datulu 8 Septembrie a. c. Intr'insulu capeteni'a besericei r. catolice din Ungari'a dechiara serbatoresce: cà propunerea ministrului de culte, refe-

ritória la participarea corespunzătoare a lumenilor în treburile atingerii de școli, averi și alte interese ale bisericii, spre asigurarea independenței bisericii catolice, a aflatu nu numai la dînsul, ci și la toți catolicii cea mai placută întemplinare și cea mai profundă recunoscintă; și de-orăce atare participare, carea nu e nicidecum în contră a spiritului bisericii r. cat., zace în dorința comuna și în interesul bisericesc, pentru aceea gremiul episcopatului cat. din Ungari s'a ocupat încă de mai înainte de cauză această, și numai unele cercușări nefavorabile, între cari și burocrăția, împiedecăra lucrul acestu momentos și de prosperitate pentru biserică; în fine afirmăndu primătele, că înainte cu doi ani asternuse și o petițiune Maiestății sale în cauză această, și respica bucuria și multămirea pentru armonia între propunerea ministeriului și dorințele bisericii, promițindu, că după reînceperea dietei va pune în cursu consultările începute și va asterne ministrului rezultatul acelor'a. —

Acest'a e cuprinsul celor răspunse de primătele, și totu asemenea sună și cuvintele epistolei arhiepiscopului de Coloci'a. Ele n'au lipsa de comentariu. O viață satisfăcătoare va trebui se sentia fiice fii alu bisericii crestine, vedindu pre acești străluciti arhiepiscopi standu la înălțimea misiunii lor, dăndu audi vocei întetitorie a timpului și deferindu unor cereri ca acele, a caror împlinire e în stare a da un impuls, un aventu puternic înfloririi bisericesci. Marcarca acești arhiepiscopi sunt membri ai bisericii apusane, despre carea lumea e aplecată a presupune, că ar fi partinitori'a a totu absolutismulu. (?) Dăra prea luminatii arhiepiscopi ai bisericii romane gr. c. și gr. or., — carei ca membre a bisericii resaritului i place a se mândri cu mai mare libertate, celu pușinu relativă, — candu voru luă ore și escelențele și ilustratiile sale asemeni măsuri mantuitoare, prin cari singure va poté deveni biserică romana garanția secură totodată și a naționalității noastre în venitoriu amenințatoriu, precumu a fostu dîns'a în negrul trecut? . . .

Dr. Gr. Silasi.

Soțietatea academica romana.

Tienendu-ne de detorința placută, a incunoscintă și pre onorării nostri lectori cătu mai acuratu despre decursul lucrărilor ulterioare ale literatilor nostri adunați în București, după cele împartășite în nr. 17 alu „Șionului rom.“ mai reproducem din „Gazetă Transilv.“ cu pușine scurtări următoriele:

În ședința din 8/20 Aug., după alegerea provisoră a oficialilor Soțietății, se decisera unele chestiuni preliminare. Anume la întrebarea, că ore care se fia numărul membrilor prezenti, spre a poté lucră și decide în modu obligatoriu pentru Soțietate? se decide, că are se fia totdeaun'a majoritatea absolută. — Asupr'a întrebării, deca ședințele Soțietății au se fia publice sau închise? se primă principiulu publicității condițiunale, adeca: Soțietatea va lucră în pace și linisce neturburată; eara candu va află cu cale, va decide și pentru ținerea unor ședințe publice; într'aceea protocoalele ședințelor, redigundu-se mai pre largu, se voru publică în „Monitoriu“ sau și în alte diuarie.

După acestea dd. G. Baritiu și Ios. Hodosiu facuru a trece la protocolu următoră dechiarățiune, pre carea o motivăra mai pre largu, că adea: „Soțietatea și-impli-

nesce cea mai placută detorința, votandu în numele științei și culturii naționale recunoscintă și multămit'a sa cătra toți barbații de litere, căți s'au ocupat mai alesu de la a. 1860 încôce cu ide'a înființării unei Soțietăți științifice, cumu și cătra acei domni funcționari din ministeriulu instrucțiunii publice romanesce, cari între anii 1865 și 1867 au reesătu a elaboră proiectulu și a castigă semnăturile mai înalte pentru conchiamarea acestei Soțietăți literare; mai departe că Soțietatea romana are placerea de a presupune, cumca lucrările ei după constituirea definitivă voru fi scutite și aperate sub orice sistemă gubernamentală de orice înjurățiune și de valurile politice efemere, precumu și statulu românescu vasc respinge orice amestec, carele s'ar poté cugetă din partea acestei Soțietăți în afacerile regimului și ale statului, prin dreptulu suveranu, cea pastratu, de a da sau denegă Soțietății înalt'a aprobare.“ — Totu în această ședință, se asiediară următoriele comisiuni: pentru elaborarea statutelor definitive ale Soțietății, compusa din membrii I. Eliadu, T. Cipariu, A. Tr. Laurianu, G. Baritiu, A. Hormuzache; pentru cercetarea tuturor actelor transpuse decătra ministeriulu instrucțiunii publice în dispușetiunea Soțietății, privitorie atătu la înființarea ei începundu de 7 ani încôce, decandu se lucră spre acestu scopu, cătu și la fondurile, cari trecu în posesiunea Soțietății; această comisiune stă din dd. Alesandrescu Ureche, A. Romanu, prof. Macsimu, dr. Hodosiu, Carajeani macedo-romanu; apoi comisiunea pentru pregătirea unei programe privitorie la statorirea ortografiei, din dd. G. Munteanu, prof. Sbiera, Strajescu, și căți erău se mai sosăsca.

Se mai cită unu telegramu lungu și multu patrioticu alu comunei Craiova, prin carele această gratulăza Soțietății la inaugurarea sa și i poftesce din totă animă viitoriu nefinitu. — Apoi unu altu telegramu alu domnului Gonata de la Besarabi'a, prin carele d. să aréta, că i preste potința a primă denumirea de membru alu Soțietății, fiendcă nu i este iertatu. Nu se poté spune ce impresiune doreroasă a produsu aceea scire, mai alesu asupr'a acelor membri, cari sunt informati de aiurea, că pentru 800.000 Romani curati din Besarabi'a, (5 districte moldovene forte roditorie remase la Rusi'a), nu esista nici o școlă romanăscă; că trei școli comunale romanesce, înființate de unii proprietari romani binesențitori, au fostu casate; că unică catedra de limbă romanăscă, ce sa află în capitală Chisieniu înainte cu 1½ anu, încă fū casată; că în tôte bisericile romanesce este introdusa numai limbă rusăscă cu preoti rusesci (? !); că necumu foi publice și cărți romanesce din Moldavo-romani'a, dăra nici chiaru din Austri'a nu sunt suferite se între în Besarabi'a, intogm'a precumu nu erău suferite a intră în Transilvani'a și Ungari'a din Principate până la a. 1862. — D. V. Babesiu încă nu poté a se înfașiosă; eara d. Andreiu Mocioni se vediu constrinsu prin unele împregiurări familiare grele a absentă de astată. Cu acestea ședinți'a se inchide. —

În 9 și 10 Aug. comisiunile lucră intinsu. Comisiunea statutelor luă de fundamentu proiectulu din 1860, pastratu și în fôia titulată „Instrucțiunea publică“ din Noembrie alu aceluiași anu; eara după statorirea cătorv'a principie într'o ședință de 3 ore și-alese din sinulu seu de redactoriu alu noului proiectu pe d. Laurianu. —

Vineri în 11 Aug. se tienū o alta ședință plenară. Citindu-se protocolulu ședinței din 8 l. c. și autentificandu-se cu pușine corecture, d. V. Alesandrescu Ureche mai împartesă adunării unele telegrame, și anume trei

de incuragiare, unulu de la consiliulu municipalu din districtulu Argesiu, altulu de la consiliulu comunalu din Ploiesci, alu treilea de la studintii romani din Parisu. Alu patrulea telegramu erá de la d. Hajdeu (tata-lu) din Chisienu, in carele aréta, cà a manecatu de a casa si cà in scurtu va fi in Bucuresci. — Totu d. Ureche depuse pe més'a adunarei o carticica scrisa de d. Greg. I. Lahovari, dr. in dreptu, titulata: „Despre Alfabetu si ortografi'a romana; Bucuresci 1867, dedicata Soçietatii literarie romane adunate in Bucuresci la a. 1867.“

Dupa acést'a comisiunea alésa spre a pregati o programa inlesnitória a desbateriloru asupr'a ortografiíi dechiarà, cà d. dir. Gavriila Munteanu are unu operatu alu seu, si anume unu proieptu de ortografi'a, pre carele ar dorí a-lu impartesi. Acestu proieptu se puse la ordinea dílei. D. Munteanu lu citi, adunarea lu ascultà cu intinsa luare-aminte. Proieptulu, dealtmintea elaboratu cu multa grigia, desí pentru noi cei ce scriemu dupa principiulu etimologicu nu cuprinde multe lucruri nóue, dete totusi ocaziune la discussiuni prelungite si serjóse. Cuventàrile, cari mai tóte (afara de un'a) se vedeáu a fi pentru principiulu etimologicu in lini'a prima, eara pentru celu foneticu numai ca moderatori, acestea cuventàri, dícu, eráu frumóse si interesante; in sa cuventarea domnului prof. Macsimu si ca filologu si ca oratoru bunu si inzestratu cu vóce sonora a trasu asupra-i comun'a luare-aminte. Desbaterea ineinsa asupr'a principieloru ortografice nu se potù finí in aceea siedintia, prin urmare continuarea ei se defipse pre diu'a urmatória. —

Sambeta in 12 Aug. dupa autenticarea protocolului din siedintia trecuta d. V. A. Ureche impartesi urmatóriele: unu comunicatu de la eforí'a scólei natiunale de medicina si farmacia, prin carele cere, ca Soçietatea se iee in consideratiune starea lipsita a unoru studinti de la acea scóla. La acést'a se primi propunerea, de a se alege o comisiune pentru petitiuni, destinata a esaminá tóte testimoniele teneriloru concurinti si a referí despre ele in siedinti'a plenaria, precátu tempu Soçietatea este adunata. Tenerii buni au a se adresá in scrisu càtra acést'a Soçietate, déca vreu a castigá prin ea vreunu stipendiü. — Mai incolo 25 esempl. din „Poesie populare ale Romaniloru,“ ordinate de Vasiliu Alecsandri, dedicate M. sale Dómnei Elen'a, tiparite cu spesele asilului Elen'a-Domn'a in Bucuresci, (cuprindietórie de 55 balade, 80 doine, 50 hore, si inca unu suplementu de 16 cantece, in suma 201 piese.) Se depusera pe més'a Soçietatii ca tramise din partea respectivei eforíe pentru membrii si pentru fitóri'a biblioteca a Soçietatii. La acést'a ocaziune d. V. Alecsandri, carele se aflá in siedintia, fú intempinatu decàtra membri cu multa caldura si aclamatiuni cordiali.

Dupa-ce se mai votà o adresa de fericitare càtra adunarea generale a Asoçiatíunei transilvane romane, se trecù la ordinea dílei intrecurmata de ieri, adeca la desbaterile asupr'a principieloru de ortografi'a. Prin o concessiune reciproa, ce si-facura membrii pe tacute, desbaterile se incheiara abia pe la 4³/₄ óre dupa amédi; eara resultatulu a fostu curatu celu prevediutu inca de Marti (8. Aug.), adeca totu o comisiune, acumu in sa nu spre a elaborá mai multu o simpla programa, o simpla ordine a discussiunei despre ortografi'a, ci deadreptulu o sistema de ortografi'a dupa principiulu etimologicu moderatu prin fonetismu. Acést'a o voiesce maioritaea precumpanitória din capulu locului, cu acést'a convictiune venisera cei mai multi membri la Bucuresci. Dupa-ce tempulu inaintase fórté, siedinti'a se redicà,

eara pe Luni se puse la ordinea dílei proieptulu statuteloru Soçietatii. —

Domineca in 13 Aug. ear teatru intru onórea membriloru Soçietatii. Preste totu entusiasmulu pentru norocitulu evenimentu alu intrunirei Soçietatii pareá a fi fara capetu in Bucuresci. In teatru cu acést'a ocaziune dómn'a Matild'a Pascali dechiamà cu o vóce limpede, multu sonóra, bine accentuata si in tonu determinatu „Od'a la membrii Soçietatii,“ in carea refrenulu „bine ati venitu“ erá aplaudatu cu entusiasmu; eara dantiulu natiunalu (calusiarulu) esecutatu togm'a ca in Transilvani'a, in sa mai cu metodu si precisiune, asemenea a seceratu applause entusiastice si multu insemnatórie. —

Luni in 14 Aug. se tienù alta sedintia plenaria, in carea se citi proieptulu statuteloru pentru „Soçietatea academica romana,“ cu trei sectiuni scientifice, cu resiedinti'a in Bucuresci. Dupa-ce apoi se primira si inregistrara unele petitiuni de ale unoru studinti, impartesindu-ni-se si placut'a scire, ca Inalt. sa domnitoriulu intréba de repetíte ori si se intereséza multu de lucràrile Soçietatii, siedinti'a se inchise. —

In urmatóriele siese siedintie plenarie Soçietatea s'a ocupatu mai totu cu intogmirea statuteloru sale, cari s'au desbatutu si statoritu cu multa scrupulositate. Aceste in fine s'au supusu aprobarei domnesci, carea in 26 Aug. a si urmatu; eara apoi in diu'a urmatória, domineca pre la 1 óra, membrii Soçietatii fusera primiti in audientia ceruta de ei insii, spre a multiamí domnitoriului pentru zelulu si predilectiunea, cu carea se aretà càtra Soçietatea academica romana. — Asiadara de acumu inainte natiunea romanésca are Soçietate academica, cu unu venitu anualu deocamdata de patru mii galbini. Binecuventarea ceriului preste ea, pentrucá se fia si se remana altariulu sacru alu scientieloru si scutulu aperatoru alu limbei natiunale! —

Marti in 29 Aug. se luà la desbatere cestiunea ortografica, si se continuà in diu'a urmatória, in sa numai cu desbateri generali, din cauza, cà d. Sbier'a pretinse, ca se-i se dee ocaziune de a-si mai repeti odata aperiarea principiului seu foneticu, ceea ce i se si dete. In favórea principiului etimologicu cuventara (in serie, dupacumu s'au in scrisu la presidiu) Baritiu, Eliadu, prof. Nic. Ionescu, Macsimu, Laurianu (de 2 ori), Cipariu (de 2 ori). Insemnàmu, cà intre etimologisti patru insi, adeca Macsimu, Ionescu Carajeani (macedoromanu), Strajescu (basarabianu) mergu in unele casuri mai departe si decátu d. Cipariu; cà ceru, ca nu numai se se lapede oríce semne, ci se fia respectatu si dialectulu macedoromanescu; cà dincontra altii, recunoscundu principiulu etimologicu romanescu in sine-si ca singuru mantuatoriu, ceru totusi, ca in casuri, in cari nu ne constringe nimica a ne tiené cu rigóre pedanta de acelasi, se crutiàmü audiulu partiei celei mai mari a Romaniloru, eara dealtaparte se mai fia pastrate si semnele la vreo 3—4 litere inca pe cât'v'a ani, pana candu scólele si-voru implini mai bine detorinti'a loru in favórea generatiuniloru tenere. Din desbaterea speciale, carea se incepù in 31 Aug. publiculu va aflá in scurtu, in ce modu se voru fi impacatu aceste dóue opiniuni ale etimologistiloru, cà de celu foneticu abia mai póte fi vorba.

Mai inainte de tóte comisiunea insarcinata cu elaborarea unui proieptu de ortografi'a supuse la desbaterea Soçietatii resultatulu lucariloru sale. In acést'a privintia se insinuara urmatóriele tractate: a) alu domnului G. I. Lahovari sub titlulu „Despre alfabetulu si ortografi'a romana.“ Acesta cuprinde: 1) istorí'a alfabetului latinu,

2) una idee despre istori'a limbii latine, 3) istori'a alfabetului romanu, 4) Una teoriá asupra modului de a scrie romanesce cu litere latine. *b)* Tractatul santiei sale Ioane Marcu sub titlulul „*Unitatea in limb'a romana filologica dedusa*”; „est o sistema ortografica si gramaticale logice cobinata in tóte partile ei, si aréta, cá autorulu a facutu profunde si mature mediatiuni asupra limbii *c)* Alu treilea operatu, ce a avutu in vedere comisiunea, este proiectulu de ortografia presintatu de d. Gavr. Munteanu.

J. V.

(va urmá.)

Statutele Societati academice romane.

Art. I. Societatea literaria romana, convocata in Bucuresti prin decretulu domnescu din 2 Iunie 1867 nr. 5041, se constituie in puterea articolului X. din regulamentul provizoriu din 1. Aprilie 1866 in societate academica romana, cu scopu de a lucra la inaintarea literelor si a stiintelor intre Romani.

Art. II. Societatea academica romana este si remane independenta in lucrarile sale de ori ce natura.

Ea singura se constituie, ea si-alege membrii, ea si-administra fondurile, ce le are etc.

Art. III. Acesta societate se imparte in trei sectiuni:

- a) Sectiunea literaria-filologica.
- b) Sectiunea istorica-archeologica.
- c) Sectiunea stiintelor naturali.

Art. IV. Atributiunile si indetoririle acestei societati se specifica in urmatoriulu modu:

a) Sectiunea literaria se ocupa cu diversele chestiuni filologice, destinate a cultivá, a curati, a regula, a inavuti si a perfectiuna limb'a romana; organizéza misiuni lexicografice pentru compunerea unui dictionariu romanu cátu se póte mai completu si mai rationalu, asa cátu se póta fi dreptariulu limbii; incuragiéza si premiéza opuri filologice si altele de valoare literaria.

b) Sectiunea istorica culege verice documente importante din tierelile romane seau din strainetate, atingátorie de istori'a Romanilor; organizéza misiuni pentru asemeni lucrari; íca initiative pentru explorarea tieriloru romane din punctulu de vedere archeologicu; pune la concursu si premiéza opurile istorice, ce se cuvine a le popularisá intre Romani.

c) Sectiunea stiintelor naturali se ocupa cu explorarea tierelor romane in respectulu geograficu, geognosticu si fisiograficu, cu organizarea de misiuni pentru asemeni lucrari, precumu si cu incuragiarea si premiarea opurilor relative la cunoscenti'a tierelor romane.

Art. V. Membrii societati academice romane sunt seau actuali seau onorari.

Art. VI. Membri actuali nu potu fi decátu Romani, cunoscuti prin opurile lor literarie si stiintifice, si cari totodata se bucura de viatia respectabila. Ei sunt pe viatia si nu potu fi eschisi, decátu in casuri grave si dupa decisiunea motivata a doué treimi ($\frac{2}{3}$) din membrii actuali presinti.

Art. VII. Membrii actuali au dreptulu si detori'a de a participa cu votu decisivu atátu in sedintiele sectiunilor respective, cátu si in adunarile generale ale societati.

Art. VIII. Membrii convocati din initiativ'a guvernului Romaniei se considera, ipso facto ca membrii actuali ai societati academice romane. Societatea inasa este in dreptu, de a-si imulti dupa impregiurari numerulu membriloru sei actuali. Ei se voru lua cu respectu la specialitati, din tóte partile locuite de Romani.

Art. IX. Membri onorari se numescu de societate atátu

dintre Romani cátu si dintre straini. Ei sunt seau numai onorari, seau corespundinti, seau donatori.

a) Membri numai onorari se numescu dintre barbatii de litere si de stiintie, cari prin opurile sale aru aduce servitie societati.

b) Membri corespundinti se numescu dintre barbatii de specialitate, cari se insarcina a face certe servitie societati.

c) Membri donatori sunt cei ce voru contribui celu puçinu o mie de galbeni in bani seau in fondu la scopulu societati. Numele donatoriloru si sumele, ce le voru dá, se voru trece in cartea de aur si se voru publica in fiacare anu in anelele societati.

Art. X. Membri onorari au dreptulu de a asiste cu votu consultativu la sedintiele societati.

Art. XI. Spre a poté fi membru actuale alu societati academice romane, se cere a fi presintatu celu puçinu de doui dintre membrii alegatori si a dá in in scrisu, cá primesce a face parte intr'o sectiune anume si a se supune statutelor societati.

Alesulu trebuie se intrunéca doué treimi ($\frac{2}{3}$) din voturile alegatoriloru presinti.

Membri onorari inasa se alege de societate cu majoritate de voturi in urm'a propunerii unui membru actuale.

Art. XII. Numirea fia carui membru actuale seau onorariu se face prin diplom'a data in numele societati si subscrisa de presedintele si de secretariulu societati si munitu cu sigilulu ei.

Art. XIII. Societatea academica romana se intrunéca in fiacare anu la 1. Augustu si tiene pana la 15. Sept., in palatulu universitatii din Bucuresti, unu siru de sedintie atátu in sectiuni cátu si generale.

Sedintiele atátu cele generali cátu si ale sectiunilor voru fi parte private, parte publice, precumu se voru regula decatra societate.

Art. XIV. Pentruca societatea se póta tiené adunare generale, se cere majoritatea membriloru actuali. De asemena la sedintiele de sectiuni se cere majoritatea membriloru din sectiunea respectiva.

In ambe casurile, pentruca conclusele se fia valide, se cere majoritatea membriloru presinti.

Art. XV. Societatea academica romana are unu presedinte, unu vice-presedinte si unu secretariu, cari se alege de adunarea generale.

Fiacare sectiune si-alege asemena cáte unu presedinte, unu vice-presedinte si cáte unu secretariu din sinulu seu.

Funciunea presedintiloru, a vice-presedintiloru si a secretariloru este anuale.

Art. XVI. Presedintii de sectiuni diregu lucrarile, ce suntu la ordinea dilei in sectiunile lor.

Secretarii, ajutati de personalulu cancelariei, redigu procesele verbale ale fiacarei sedintie, cari se trecu intrunu codice generale; reguléza lucrarile preparátorte pentru discusiuni; preveghiéza tiparirea diverselor lucrari; tienu registrulu de presintia alu membriloru sectiunii respective; facu raportulu anuale despre lucrarile sectiunii sale si contrasemnéza tóte actele subscris de presedinti.

Art. XVII. Fiacare sectiune va publica anelele sale intr'o revista periodica anume organizata, carea va fi sub redactiunea secretariului respectiv.

Art. XVIII. Dispusetiunile cele mai insemnate, precumu: numirea diverselor misiuni, apretierea si remunerarea diverselor lucrari, decernarea de premie, si altele de importantia insemnatória, voru fi clasificate de societatea intréga intrunuta prin doué treimi ($\frac{2}{3}$) din voturile membriloru presinti.

Art. XIX. Societate si-face tóte regulamentele sale speciali.

Art. XX. Presedintele seau vice-presedintele si secretariulu societati, dimpreuna cu alti doi membri alesi de soçie

tate, constituiescu organulu represintativu si administrativu alu soċietatii sub numirea de „*Delegatiunea Soċietatii academice.*“

Atributiunile acestui organu se voru specificá intr'unu regulamentu alu soċietatii.

Art. XXI. Soċietatea are unu personalu accesoriu pentru cancelari'a sa. Acestu personalu se compune din:

- a) unu caseariu;
- b) unu comptabilu;
- c) mai multi scrietori;
- d) servitori.

Numerulu si salariile acestor'a se ficséza prin budgetu. Indetoriile loru se voru specificá de soċietate.

Art. XXII. Caseariulu si comptabilulu se numescu, dupa propunerea presiedintelui, decáttra soċietate cu dóue treimi ($\frac{2}{3}$) de voturi, in sa cu garanti'a necesaria; ear celalaltu personalu accesoriu se numescu de delegatiunea soċietatii academice sub responsabilitatea ei.

Art. XXIII. Fondurile soċietatii se administréza de soċietate prin delegatiunea ei, ai carei membri suntu solidariu respundietori.

Art. XXIV. Fondurile cu destinatiune speciala se voru intrebuintiá mai „antáiu dupa voi'a espresa a donatoriloru,“ apoi si spre urmarirea celorlalte scopuri ale soċietatii.

Art. XXV. Soċietatea si-face in totu anulu budgetulu seu. Pentru validitatea budgetulu se cere votulu a dóue treimi ($\frac{2}{3}$) din numerulu membriloru presinti. Delegatiunea soċietatii academice nu póte face sub nici unu cuventu spese neprevedute in budgetu.

Art. XXVI. Compturile de venituri si de spese se legitíméza in totu anulu decáttra soċietate in adunarea generale.

Delegatiunea soċietatii academice prepara si incheia regularea compturiloru cu o luna inainte de 1. Augustu.

Art. XXVII. Soċietatea póte modificá aceste statute dupa necesitati, ce tempulu si impregiurarile le voru provocá.

Modificarile se voru face numai dupa propunerea a cinci membri actuali si cu votulu a trei patrimi ($\frac{3}{4}$) din numerulu membriloru actuali ai soċietatii.

Datu in Bucuresci, 24 Aug. anulu 1867.

(Urméza subscriptiunile membriloru presinti.)

Asia natiunea romana ajunse inca si aceste díle dorite de toti, câtu sciu, cà scienti'a este potere si cà limb'a face pe natiune, ca se-si aiba si ea altariulu seu dedicatu scientieloru intru intielesu mai inaltu, cumu si totodata literatureri si istorieri natiionali.

Guvernulu Romaniei conchiamandu acést'a Soċietate si Domnulu Suveranulu ei aprobandu cu atát'a placere si promptitudine nóuele statute ale Soċietatii academice, detera totodata prob'a cea mai invederata pentru iubirea scientieloru si a limbei natiunale. Remane acumu ca natiunea se sustiena si asicure ea in sa-si viitorulu acestui institutu, ale carui rezultate si folóse in viitoru nici cà se potu precalculá. Scienti'a lucréza in pace si in linisce, fàra scomotu, fàra parade, ea in sa lucréza cu atátu mai siguru. Caute orí cine la lucrurile altoru soċietatii academice de ale popóreloru luminate si usioru se va convinge despre adeverulu cuventelorú nóstre.

„Rom.“

Corespondintia.

Jebeliu, 20 Septembrie 1867.

Clarissime Domnule Redactore! Faim'a despre nespus'a pierdere, ce i casiunà besericeei si natiunei nóstre mórtea neuitatulu nostru arhiepiscopu de Alb'a-Iuli'a, se respandí si pre la noi ca fulgerulu. In urm'a acestei in 19 Septembrie s'a serbatu de onoratulu d. Paulu Brec'a, parochulu romanu gr. c. alu Giladului, parastasu pentru escelinti'a sa multu meritatulu nostru ar-

chieru si metropolitu Alesandru Sterca Siulutiu. O dorere si emotiune profunda erá brasdata pe faċiele preotiloru, coadunati din totu cerculu v. protopopesceu alu Ciacovei, se si-concentredie si inaltie rogatiunile sale ferbinti càtra atotpotintele Ddieu pentru sufletulu repausatulu si prea iubitulu metropolitu. Poporulu, fórte ocupatu cu lucrulu campulu, neci cà se sperá, cumca se se adune in asia numeru frumosu, precumu s'a adunatu. Tristulu erá tempulu, tristi eráu si coadunati. In mediloculu besericii pre o mescióra erá asediata o coliva pompósa, pe virfulu ei erá o cruce de zaharu cu inscriptiunea: „*Spre etern'a memoria a prea santítulu parinte Alesandru. 1868, 7 Septembrie.*“ Poporulu erá fórte mišcatu; eara la audiulu cantarei „Oh cine nu va plange“ oursulu lacremelorú pareá a nu voi se incete. La finea servitiulu divinulu m. o. d. Ioanu Vulcanu v. protopopulu tractualu se adresá càtra poporu cu cuventele lui Ieremia profetulu: „Oh voi toti, carii treceti pre acést'a cale, veniti si vedeti, de este dorere ca dorerea mea.“ Dorere cuadeveratu in singuratecele piepturi, dorere a tóta natiunea; càci ce amu pierdutu, nu vomu mai gasí; càci amu pierdutu unu tata dulce, sub a carui scutin-tia ne vedeámu si tieneámu mundri in beserica, mundri inaintea lumei. O tulpina puternica erá repausatulu mare archipastoriulu, sub ale carui ramuri erámu seutiti de viforele si tempestatile evenimentelorú celoru atátu de amenintatíorie pentru gintea nóstra. Dupa s. servitiulu o. d. Paulu Brec'a a chiamatu pre toti cei ce au fostu la s. bisericu la poman'a data pentru iertarea pecatelorú repausatulu parinte alu gintei nóstre, pentrucá Ddieu se i asiedie sufletulu in locu luminos, in locu cu verdétia, in locu de repausu, de unde a fugitu dorerea, intristarea si suspinarea. — Fia-i tierin'a usióra!

Georgiu Joo,
preotu romanu gr. c.

Ochire prin lumea politica

(din 16—30 Septembrie.)

Cronica interna. Siedintiele senatulu imp. se reincepura in 23 Septembrie, ear ale dietei pestane in 29 a. l. Celu mai momentosu obieptu, ce se va asterne acestoru corpuri legelatíorie, va fí operatulu delegatiuniloru ambelorú diumetati de imperiu. Acest'a se imparte in trei parti. A) *Cvot'a* contributiunei Ungariei pentru spesele afaceriloru comuni va face 30%, care proportiune va avé valóre pre 10 ani, incependu de la 1. Ian. 1866. B) *Detoriile de statu* poftescu pre a. 1868 145,339.017 fl., din cari tierere cislaitane voru solví 109,237.312 fl., eara tierere corónei unguresci 36,101.705 fl.; si fiendca din aretatele interese de detoríe 62,370.387 fl. trebuescu solvite in argintu, din acesti'a in sa se impartu 46,877.801 fl. pre Cislaitani'a, eara 15.492.686 fl. pre Translaitani'a; de la a. 1869 tierere corónei s. Stefanu voru contribuí pentru interesele detoríelorú 29,100.000 fl. pre anu, intre cari 12 mil. fl. in bani sunatori. Se mai dispune in acést'a parte, ca de la 1. Ian. 1869 amendoi ministrii de finantie se aduca ecvilibriu intre spese si venite; si cà fiacare parte e libera in operatiunile de amortisatiune, scl. C) Incátu pentru oblegamentele statulu faċia cu *societátile de comunicatiune subventiunate*, s'a statoritu, ca sarcin'a subventiunarei se o pórtte aceea parte, pre a carei teritoriu se gasesce comunicatiunea respectiva. Se scotu afara de aici càile ferate de média-di, de statu, de la Casiovi'a-Oderberg si soċietatea de naiegatiune pre Dunare, despre cari intreprinderi se va decide mai tardíu pre calea legelatíunui. — La redeschiderea dietei pestane min. Lonyai inscintiá cas'a despre aceea, cumca

i-a succesu a midiloci in Paris unu impromutu de 40 si eventualmente de 60 milioane florini pre sem'a Ungariei, cari se voru intrebuintia pentru cladirea de cali ferate. — Croati'a devine din ce in ce totu mai multu supusa deadreptulu regimului pestanu. Nu demultu organele sale finantiale fure subordonate ministeriului de finantie din Pest'a; acumu se concese si bancei magiare de creditu a si-intinde activitatea sa asupr'a Croatiei.

Cronica esterna. Garibaldi, impinsu de partit'a actiunei din Itali'a a nevali in statulu papalu si a prochiama Rom'a de capital'a Italiei, incerca unu alu doilea Aspromonte, numai catu nesangerosu. Elu adeca fu prinsu decatra organele guvernului italicu in 24 Septembrie in Sinalunga chiaru in momentul, candu se gata a trece fruntariile teritoriului papale, spre a provoca acolo cu voluntarii sei si a conduce revolutiunea. Prinsulu fu antaiu dusu in fortareti'a Alesandri'a, ear dupa acea, la cerere-i, pre insula Caprera. Incercarea lui va ave acelu rezultat, ca guberniele respective francesu si italicu au inceputu a pertracta despre modificarea necesaria a conventiunei din Septembrie, carea devenise acumu imposibila pentru regimulu Italiei. Prinderea eroului natiunalu italicu a casinatu puține si neinsemnate demustratiuni intre Italiani, ceea ce demustra denou patriotismulu celu intieptu alu Italianiloru, cari preferescu a vede trebile patriei loru desvoltandu-se in pace si linisce, decatu ca prin probe cutezate ca ale lui Garibaldi se provoce turburari inleintru si amestecuri straine in afacerile italiene. Franci'a adeca, se dice, ca stetea gata ca se tramita vreo 15.000 de ostasi la Rom'a, in casu ce incercarea garibaldiana nu s'ar fi potutu impiedeca decubuntempu.

Revolutiunile in Spani'a si Candi'a nu se scie, ore mai existu, ori ca suntu acumu sufocate? Altcumu intre poporele slavice ale Turiei inca se areta miscari revolutiunarie, ceea ce guvenului si preste totu tuturoru Romaniloru din Romani'a libera le impune intreita detorintia patriotica romanésca, ca se fia la padia neintreuptu si cu neadormire, organisandu-se catu mai in graba si mai bine in intru, ca se ajunga a fi cu atatu mai respectabili in afara.

Varietati.

Venerabilitulu capitulu gr. cat. alu Albei-Iulie aducundu la cunoscenti'a guvernului reg. devenirea in vacantia a scaunului arhiepiscopescu si metropolitanu alu Albei-Iulie, roga totodata pre acelasi inaltu guberniu, ca se determine tempulu si diu'a, in carea are se se intemple alegerea canonica a noului archipastoriu, si se tramitia dupa usu unu comisariu la faci'a locului, ca se asiste la numitulu actu alu alegerei.

Fericitulu in Domnulu arhiepiscopu si metropolitu alu Albei-Iulie prin testamentulu seu de datulu Blasiu 11/23 Octobree 1866 lasa in emolumentulu clerului gr. cat. din archidiecea Albei-Iulie dominiulu Springului, cumperatu cu 95.000 fl. v. a. in obligatiuni, cu melioratiuni facute in dominiu in valore preste 20.000 fl. v. a., dimpreuna cu fruptele din aa. 1866 si 1867, preste 2000 mesure transilvane de vinu din 1862 si 1866, si vite cornute 28 de capete. Acestu dominiu inca prin literele sale fundatiunale de datulu 23 Aprile 1861 lu testase fericitulu archipastoriu pentru scopurile si folosele natiunei si ale clerului specificate in acele

litere donatiunale, cari, credemu si speramu, ca se voru publicate decatra respectivi fara intardiare, pentru chiarificarea si deslucirea testamentului. La acestu dominiu, dupacumu audimu, s'au mai adausu: 106.100 in obligatiuni de desdaunarea roboteloru; — 44.620 fl. v. a. in bancnote; — 246 douedieceri; — 350 taleri noi cate de 1 fl. v. a.; — 156 taleri noi cate de 1 fl. 50 cr.; — 2 taleri vechi cate de 2 fl. v. a.; — 44 galbini; — 1 taleru turcescu. Animalie din dominiulu Blasiului si anume: 42 cap. vite cu corne, — 10 cap. cai, — 339 cap. de oi, — 48 de porci, — 98 stupi, — precumu si 5000 mesure transilvane de cucuruзу si vinu. — **Ceealalta substantia remasa**, scotiendu-se din ea fundulu instructu episcopescu in pretiu de 2000 fl. m. c., o lasa se se impartia intre seracile sale neamuri, si anume: tote mobiliele si tote sculele de casa, de mesa si de culina; vestmentele de patu si de totu feliulu; bucatele de totu feliulu, fenulu, otav'a, paiele, vinulu si vinarsulu cu buti cu totu, cari se afla in Blasiu; doue calesce si o carutia cu 4 cai de hamu si cu tote hamurile si uneltele de ele tienutorie.

In primele zile ale lui Septembrie se tienura aici in Vien'a, conferintiele invetiatoriloru depre la scolele elementarie din intrég'a Cislaitani'a, fara distingere de religione si natiunalitate. Amu dori si la noi introducerea astor'feliu de conferintie generali, cari nesmintitu contribuescu forte multu la desvoltarea si inaintarea invetiamentului populariu.

Societatea academica romana, incheiandu lucrurile siesiunei presinti in 27 Sept., puse premiu de 300 galbini pentru cea mai buua gramatica romana, partea etimologica; ear pentru adunarea materialului unui lecsiconu alu limbei romane s'au pusu 1500 galb. Se voru da onorarie acelor'a, carii voru aduna materialu de cuvente din tote provinciele. Stipendie s'au coferitu la 8 teneri, si anume: la 4 din Ungari'a, 3 din Transilvani'a, 1 din Bucovin'a, 2 pentru Basarabi'a, si unulu pentru Macedoni'a, de unde inca n'au incursu petitiuni. („Concord.“)

Stimat'a redactiunei a „Albinei“ mei dupa catev'a luni de zile n'a potutu inca mistui observarile nostre apologetice, cu cari fuseramu siliti mai asta vera a intempina descarcaturele studintiloru rom. „contra-adresisti“ de la universitatea de aici facute ca din serinu asupr'a seminariului gr. c. centralu, si pre cari observari st. d. redactoru alu „Albinei“, dandu-le incolea locu in foi'a sa, nile ciungarise fara scirea si voi'a nostra. Acumu st. d. sa in nru. 103 din a. c. alu „Albinei“ intr'o nota osasiunala, lunga catu o di de vera, ne imputa cu invederata amaritiune de sufletu, cae noi, dupa-ce d. sa ni-a fostu *refusatu* (eara nu „aitatu“ a dispune) rectificarea „erorei tipografice“, precumu o numesce, amu recursu la alte diuarie pentru publicarea neciungarita a corespundintiei din vorba. Domn'a sa ne mai imputa, ca l'amu fi provocatu in sant'a di de domineca la lucru. Dincoetr'a, noi chiaru si acumu lu provocamu la repausu si linisce — sufletésca, ceea ce se pare a i lipsi domnului redactoru. G. P., decateori refuge la schimosiri de nume in locu de argumente, schimbandu d. e. „Concordi'a“ in „Konkordia“, si „Silasi“ in „Szilasi“. Seau dora vrea se faca publiculu a crede si a deduce alta cev'a din atari capriciuri ortografice ale st. d. sale? Fia-i pre voia, nu i regretamu acést'a vointia si dorintia copilarésca.

Ne rogamu cu respectu de tramitarea restantieloru de prenumeratiune.